

The Basic Design Education In The Context Of The Human-Space Relationship:"The City Of Sofular Neighbourhood An Example Of Urban Abstraction Workshop"

Aslı Altanlar ¹

Amasya University, Faculty of Architecture, Department of Urban and Regional Planning

---

ABSTRACT

The education program of the basic design studios at the Faculty of Architecture, Department of Urban and Regional Planning targets students to understand the connection between the discovery, interpretation and generation of the knowledge and the design process. The teaching of the fragmented and uncorrelated knowledge in the design education is one of the main drawbacks behind the insubstantial state of the basic design courses. Therefore, it is vital to establish a link between the empirical knowledge and normative theory, i.e. design ideology, to reinforce the quality of basic design courses. In this context, the first section examines the changing understanding of the basic design education from past to present. Moreover, the emerging studies for the teaching of basic design education that focused on the orientation of human and environment are investigated. The second section of the paper describes the goal, scope and the teaching plan of the basic design studio education program for the second semester of the first year that was prepared in accordance with the discussions from previous part. Lastly, the student works submitted for the course titled "MIS102 Studio 2" in the fall semester of the 2016-2017 academic year in the Department of Urban and Regional Planning at the Amasya Faculty of Architecture were evaluated according to the framework of the methodology given in the second section. The learning outcomes obtained from the workshop experience were presented in the final section. The main learning outcomes of this workshop experience may be summarized as two significant facts that the physical environment is also a social structure and the emerging relationship and/or experience between human and space will increase the awareness of the individual.

Key Words: Basic design education, human-space relation, urban abstraction, gestalt principles

---

ARTICLE INFO

Received: 05.08.2018

Revision Received:
19.09.2018

Accepted: 26.09.2018

Published Online:
01.10.2018

---

¹ Corresponding author: Dr. Aslı Altanlar

Re-thinking the basic design course in the context of the human-space relationship:"the city of sofular neighbourhood an example of urban abstraction workshop

asli.altanlar@amasya.edu.tr; asli.altanlar@gmail.com

0 (358) 250 00 17 -2472

İnsan-mekan İlişkisi Ekseninde Temel Tasarım Dersi Eğitimi: “Sofular Mahallesi Kent Soyutlama Atölyesi Örneği”

Aslı Altanlar²

Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

ÖZET

Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama bölümü temel tasarım stüdyolarında verilen eğitiminin amacı, öğrencilerin bilginin keşfi, analizi ve senteziyle oluşan tasarım süreci arasındaki bağlantıyı anlamalarıdır. Bu amaçla tasarım eğitiminde parçalanmış, birbiriyle ilişkilendirilmemiş bilgi yerine, temel tasarım dersinin yüzeysel geçerliliğini derinleştirmeye yönelik, ampirik bilgi (empirical knowledge) ile düzgüsel kuram (normative theory) yani tasarım ideolojisi arasındaki bağın kurulması gerekmektedir. Bu nedenle bu yazıda öncelikle geçmişten günümüze temel tasarım eğitiminin değişen anlayışı incelenerek, temel tasarım eğitiminde yer almaya başlayan insan-çevre odaklı çalışmalar incelenmiştir. İkinci olarak bu tartışmalar ekseninde hazırlanan birinci sınıf ikinci dönem temel tasarım stüdyosu eğitim programının amacı, kapsamı ve öğretim planı detaylı olarak verilmiştir. Son olarak ortaya konulan yöntem çerçevesinde Amasya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü’nde, 2016-2017 akademik yılı güz döneminde uygulanan MIS102 Stüdyo 2 dersindeki öğrenci çalışmaları değerlendirilerek, atölye deneyiminden elde edilen öğrenim çıktıları verilmiştir. Bu atölye deneyiminin en önemli öğrenim çıktıları; fiziksel çevrenin, aynı zamanda sosyal bir sistem olduğu gerçeği ile insan-mekan arasında kurulan ilişki ve/veya deneyim arttıkça bireyin farkındalıklarının artacağını öğrenmek olarak özetlenebilir.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma

Tarihi:05.08.2018

Düzeltilmiş Hali Alınma

Tarihi: 19.09.2018

*Kabul Edilme Tarihi:
26.09.2018*

Çevrimiçi Yayınlanma

Tarihi:01.10.2018

Anahtar Kelimeler: Temel tasarım eğitimi, insan-mekan ilişkisi, kent soyutlama, gestalt ilkeleri

---

---

² Sorumlu yazar iletişim bilgileri:

Dr. Aslı Altanlar

asli.altanlar@amasya.edu.tr; asli.altanlar@gmail.com

0 (358) 250 00 17 -2472

Giriş

Temel tasarım dersi, tüm sanatçı ve tasarımcılar için bir başlangıç dersi olarak Almanya'da, Bauhaus Okulu'nda geliştirilmiştir. Ampirik geçerliliğini Gestalt algılama kuramından³ almıştır. Gestalt algılama kuramının mimarlık fakültelerinde verilen tasarım eğitimi üzerindeki etkisinin günümüzde de devam ettiği herkes tarafından bilinmektedir (Boucharenc, 2006, s. 2; Behrens, 1998, s. 299; Lang, 1998,s.1). Hatta kentin biçiminin üretilmesinde etkin rol alan şehir plancılarına eğitimleri sırasında görsel becerilerin kazandırılması açısından Gestalt kuramlarının öğretilmesi ve uygulanmasının önemli olduğunu vurgulayan ilgili birçok yazın bulunmaktadır (Günay, 2007, s. 111; Sarioğlu Erdoğan, 2016, s.8, Birlik ve Ark., 2015, s. 2). Ancak Bauhaus Okulu'nda ve günümüzde de öğretilmeye devam edilen temel tasarım dersinin birtakım kısıtları bulunmaktadır (Mennan, 2009, s. 311). Lang (1988) bunlardan en önemlisinin temel tasarım dersinin kuramsal temelini Gestalt kuramı kapsamında doğrulanmasının sınırlı olmasından ileri geldiğini belirtmektedir. Bu durum Gestalt algılama kuramının görgül temelini geniş ölçüde kağıt üzerinde yapılan iki boyutlu çalışmaların oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle gözlemcinin üç boyutlu dünya ile ilişki kurması oldukça yetersiz kalmaktadır (Günay, 2007, s.112; Lang, 1998, s.7). Ancak son yıllarda bu türlü kısıtları aşabilmek için temel tasarım öğretilmesinde öğrencilerin üç boyutlu dünya ile ilişki kurabilmesine yardımcı olacak aksonometrik perspektif, izometrik perspektif, eskiz ve modelleme çalışmaları gibi teknikler kullanılmaya başlanmıştır (Boucharenc, 2006, s. 17-18). Gestalt kuramının bir diğer kısıtı ise kuramın kimi ilişkileri ve düzenlemeleri tanımlayabilmesine rağmen her zaman açıklayıcı olmamasıdır. Özellikle bu kısıtın günlük deneyimlerin sosyal, kültürel ve ekonomik dünyasıyla hiç ilgilenmemesinden kaynaklandığı söylenebilir (Günay, 2007, s.112; Lang, 1998, s.7). Oysa şehir planlama öğrencilerinin, çalışma alanlarındaki bilginin keşfi, analizi ve senteziyle planlama yaklaşımları arasındaki bağlantıyı anlamaya ihtiyaçları vardır. Ancak bu şekilde öğrencilerin toplumumuzun sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik biçimlerinde süregelen değişiklikleri anlayabilip daha iyi bir toplumu formüle edebilecekleri belirtilmektedir (Lang, 1998, s.11-13). Bu nedenle tasarım eğitimi açısından parçalanmış, birbiriyle ilişkilendirilmemiş bilgi yerine, temel tasarım dersinin yüzeysel geçerliliğini derinleştirmeye yönelik, ampirik bilgi (empirical knowledge) ile düzgüsel kuram (normative theory) yani tasarım ideolojisi arasındaki bağın kurulması gerekmektedir (Lang, 1998, s.8). Bu bakış açısıyla temel tasarım dersinin öncelikli amacı, bu bağın yeniden nasıl örgütleneceğinin öğretilmesi ve parça-bütün ilişkisinin kent planlaması açısından çok önemli olduğunun kavratılması olmalıdır (Günay, 2007, s. 95).

Kent, bir üretim alanıdır, insanla yerin etkileşiminin tarihi kayıtlarının tutulduğu bir arşiv gibidir ve aynı zamanda o toplumdaki değer yargılarının, felsefenin ve yönetim biçiminin sembolüdür. Kent sadece bir toplumun yerleşme, barınma, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı salt fizik bir mekan olmaktan öteye bir toplumun ortak kültürü ve tarihi ile şekillenen çok katmanlı bir mekandır (Mumford, 1961, s. 14). Bu gerçekten hareketle şehir planlama eğitimi alan öğrencilere salt işlevsel ilişkiler ve nicel

---

³ Alman dilinde Gestalt şekil, biçim, örüntü, yapı, düzen gibi çok sayıda kavramı içeren bir anlam taşımaktadır (Günay, 2007, s. 111). Max Wertheimer, Wolfgang Köhler, and Kurt Koffka'nın çalışmaları ile 1930'larda şekillenen Gestalt kuramının en temel varsayımı "Bütün, parçaların toplamından daha farklıdır" (The Whole is other than the sum of its parts) ifadesidir. Bu çerçevede görsel dünya için birey, tek tek nesnelere değil, nesnelere oluşturduğu bileşimi (composition) algılamaktadır. Bileşimi oluşturan tasarlama eylemi ise düzen (order) ile her bütününe sahip olduğu anlam (meaning or significance) olarak iki temel kavram üzerinde kurgulanmaktadır. Bu bağlamda Gestalt kuramının temel prensipleri; Yakınlık (Law of Proximity); Süreklilik (Law of Continuity); Benzerlik (Law of Similarity); Anlaşılabilirlik (Law of Pragnanz-Clarity); Şekil-Zemin İlişkisi (Figure-Ground) olarak özetlenebilir. Bu prensiplerin birbirlerine üstünlüğü temel olarak yoktur ancak bazı tasarımlarda bazıları ön plana çıkabilir (Mennan, Z., 2009, s.310-311; Sarioğlu Erdoğan, 2016,s. 8-11).

teknikler ile iyi bir kent yaratmanın mümkün olamayacağı gerçeği kavratılmalıdır. Bu bakış açısıyla, şehir ve bölge planlama bölümü ikinci yarıyıl temel tasarım stüdyosu tasarım ve planlamanın tündengelim ve tümevarım yöntemlerini içinde barındırdığı gerçeğiyle, yaşam birimi, küme, mahalle ve kent atölyelerinin konusunu oluşturan kentsel yerleşme ya da kentsel yerleşmeler ziyaret edilerek verilmelidir (CRP102 Planning Studio II). Bu şekilde öğrencilere hem gerçek dünyayı duyumsama, anlama hem de birinci yarıyıldan elde ettikleri becerileri gerçek dünyada test edebilme fırsatı verilmektedir. Gerçek dünya daha öncede bahsedildiği gibi fiziksel, sosyal ve toplumsal gruplar ile onların içinde buldukları kültürler, görsel dünya ve koku alma-dokunma gibi duyularla ilişkili olan görsel olmayan dünya ve bunların etkileşiminden oluşmaktadır. Bu nedenle planlama eğitiminde gerçek dünyayı anlamaya yarayan kuramsal ifadeler öğrencinin analiz ve sentez yapabilme becerisini geliştirebilmesine yardımcı olacak şekilde birbiriyle ilişkilendirilerek öğrenciye aktarılmalıdır. Ancak bu şekilde öğrencilerin, planlama sürecinde yaşadıkları araştırma ve pratik arasındaki uygulama açığı en aza indirilebilir (Lang, 1998; 12; Göregenli, 2010, s.17-21). Bunlara ek olarak, şehir planlama eğitim süreci çok yönlü düşünebilme becerisinin geliştirilmesinin yanı sıra emek ve birikim sonucu ortaya çıkan ürünü takdim edebilme becerisinin de geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle şimdiye kadar bahsedilen veriler ışığında, Temel Tasarım II dersinin işliğı, öncelikle mekanın sadece algıya dayalı fiziksel bileşenlerden oluşmadığının, sosyal, kültürel ve tarihsel ağlarla tanımlanan kaotik bir yapı olduğunun kavratılması amacını taşımaktadır. Bu amaçla Temel Tasarım II dersinin planı, öğrencilerin mekanı yaşayarak deneyimlemeleri, mekâna ait deneyimlerini birlikte tartışmaları, elde ettikleri tüm bilgi ve becerileri bir araya getirerek farklı ölçeklerde farklı ifade tekniklerini kullanarak ürünler elde etmeleri ve bunları sunmalarını sağlanacak şekilde kurgulanmalıdır (CRP102 Planning Studio II). Bu nedenle bu makalenin ilk bölümünde mimarlık ve planlama okullarında öğretilen Temel Tasarım dersi içeriklerine dair yazılı kaynaklar ve uygulama tecrübeleri incelenerek insan-mekan odaklı bir temel tasarım dersinin nasıl olabileceği tartışılmıştır. İkinci bölümünde, bu tartışmalar ekseninde hazırlanan birinci sınıf ikinci dönem temel tasarım stüdyosu eğitim planının amacı, kapsamı ve öğretim planı detaylı olarak verilmiştir. Üçüncü bölümünde, ortaya konulan eğitim planı çerçevesinde Amasya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde, 2016-2017 akademik yılı güz döneminde uygulanan MIS102 STÜDYO 2 temel tasarım atölyesindeki uygulamalar arasından seçilen “kentin okunması ve mekana dair soyutlama çalışması eskiz/modelleme atölyesi” çalışmasından elde edilen deneyimler aktarılmaktadır. Son olarak temel tasarım eğitimi içerisinde kurgulanan bu programın özgün ve yaratıcı üretim süreçlerine etkileri tartışılmaktadır.

Temel Tasarım Eğitiminde Kuramlar, Bağlamlar ve Bağlantılar Ekseninde Bir Ders Planı Örneği

2016-2017 eğitim ve öğretim yılı güz döneminde Amasya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama bölümünde gerçekleştirilen MIS 102 Stüdyo 2 işliğinin programı, buraya kadar bahsi geçen kuramsal çerçeve göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda ders programı şehir planlama öğrencilerinin kenti algılayabilme/okuyabilme, soyut ve yaratıcı düşünebilme ve düşüncelerini özgüvenli bir şekilde sunabilme/aktarabilme becerisini geliştirmelerini sağlayacak şekilde planlanmıştır (Şekil 1; Ek 1). Programın ilk aşamasında temel tasarım öğeleri (Basic Design Elements), prensipleri (Basic Design Principles), doğrultusunda mekansal algı (perception) - deneyim (experiences) ve görsel hafızanın (visual memory) yardımıyla soyutlama kavramı ve soyutlama sürecinin yeniden hatırlatılması ve uygulamalarla pekiştirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla ilk hafta nesne soyutlama ile başlayan alıştırmalar dizgesi, sonraki haftalarda mahalle ve kent ölçeğine doğru kademelendirilmiştir. Bu şekilde 2 ve 3 boyutlu çalışmalarda farklı ifade dilleri ile soyutlama

çalışmaları yaptırılarak öğrencilere kent planlamadaki farklı ölçekler ve parça bütün ilişkisi algılatılmaya çalışılmıştır.

	I. AŞAMA <ul style="list-style-type: none"> • NESNE SOYUTLAMA ESKİZ ve MODELLEME ÇALIŞMASI • ŞİŞE SOYUTLAMA ÇALIŞMASI [ÖLÇEK: 1/1]
	II. AŞAMA <ul style="list-style-type: none"> • KENTİN ALGILANMASI ve MEKANA DAİR SOYUTLAMA ESKİZ//MODELLEME ATÖLYESİ • I. ADIM: "AMASYA SOFULAR MAHALLESİ" 2 BOYUTLU KENT SOYUTLAMA ÇALIŞMASI [ÖLÇEK: 1/500] • II. ADIM: "AMASYA SOFULAR MAHALLESİ" 3 BOYUTLU KENT MODELLEMESİ [ÖLÇEK: 1/500] • III. ADIM: "AMASYA SOFULAR MAHALLESİ" KENT SOYUTLAMA ÇALIŞMASI STRÜKTÜR İNŞAASI [ÖLÇEK: 1/100]
	III. AŞAMA <ul style="list-style-type: none"> • İMAJ ANALİZİ • AMASYA İLİ TARİHİ KENT MERKEZİ İMAJ ANALİZİ [ÖLÇEK: 1/1000]
	IV. AŞAMA <ul style="list-style-type: none"> • KENTSEL TASARIM PROJESİ • SOFULAR MAHALLESİ PİRLER PARKI KENTSEL AÇIK MEKAN DÜZENLEMESİ [ÖLÇEK: 1/500-1/200]

Şekil 1. AÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2016-2017 öğretim yılı güz yarıyılı MIS102 Stüdyo 2 Programının Aşamaları

Kenti okumak, kentin bileşenlerinin birbirleriyle ilişkilerini kavramayı; bir yerin hem tarihsel hem güncel hem işlevsel hemde simgesel bağlamlara dair katmanlarını ayırıştırarak bunların ilişkilerini anlamayı içerir (Çil, 2006, s. 219). Kentin farklı katmanlarını birbiriyle nasıl örtüştüğünü anlamadan o katmanlardan herhangi birine müdahale etmenin doğru olmadığı bilincini kazandırmak için bu atölyede "kent okuma ve soyutlama" işliği yapılmasına karar verilmiştir.

Kent okuma-soyutlama işliğinin ilk basamağında öğrencilere çalışma alanını tanıtmak amacıyla bir gezi düzenlenmiştir. Bu gezinin öncesinde ve gezi sırasında öğrencilere yapacakları çalışmanın içeriği konusunda bilgi verilmemiştir. Gezi sırasında öğrencilere sadece tüm duyularını kullanmaları ve yeri doğrudan deneyimleyerek keşfetmeleri söylenmiştir. Bu uygulamanın sonunda öğrencilerin gezi boyunca yürüdükleri dokuyu, hafızalarında kalan ilk algıladıkları halleriyle çizmeleri ve bu alanla ilgili ilk izlenimlerini beş kavram ile ifade etmeleri istenmiştir (Ülkeryıldız ve Ark., 2009, s.76). Gün sonunda bu veriler toplanmıştır. Bu sayede çalışma alanı ile yeni karşılaşan öğrencinin mekan algısındaki boşluklar/farkındalıklar gözlemlenmiştir. Ayrıca öğrencinin zihninde belirecek ilk kavramların/temaların ve kendi algısında nelere öncelik verdiğinin-dikkat ettiğinin ortaya çıkması da hedeflenmiştir.

İkinci aşamada, öğrenciler 3'erli gruplara ayrılmıştır. Gruplara ayrılan öğrencilere çalışma alanını daha iyi gözlemleyebilmeleri ve mahalle yaşayanları ile iletişime girebilmeleri için mahalle dokusunu inceleme görevi (doluluk boşluk, arazi kullanım, kat analizi, yapı türü, fonksiyon analizi gibi) verilmiştir. Bu çalışma ile hedeflenen öğrenim çıktıları; öğrencilerin mekânı oluşturan görünen ve görünmeyen katmanları algılaması ve anlamlandırmasına yönelik farkındalık oluşturmak, kent ve kentli ile iletişim kurmasını sağlamak ve çoğul okuma yöntemi ile elde edeceği algılar ve duyumsamalar yumağını bu bütünün içinde tartışarak sunabilmesini sağlamaktır. Yaptıkları bu çalışma sonrasında öğrencilerden çalışma alanının dokusunu hafızalarında kalan halleriyle yeniden çizmeleri ve bu alanla ilgili izlenimlerini beş kavram ile ifade etmeleri istenmiştir. Bu şekilde, kenti uzaktan inceleyen bir gözlemcinin tavrı ile kenti yaşanan bir gerçeklik olarak izleyen ve çok katmanlı ilişkiler ağını keşfeden bir gözlemcinin tavrı arasındaki değişimin/farkın tartışılarak öğrenciler tarafından anlaşılması hedeflenmiştir. Sınıf içinde gruplar tarafından yapılan fiziksel ve sosyal analizlerin görsel ve işitsel araçlardan destek alınarak sunulması ve değerlendirilmesi sonrasında öğrencilere bir sonraki adımın uygulama sorusu verilmiştir (Birlik ve Ark., 2015,s.4).

İkinci aşamadaki uygulama sorusu "Mahalle bütününden çıkaracağınız soyut ya da somut bir kavramı birim, modül ve örüntü diliyle oluşturacağınız strüktürle ifade ediniz" olarak belirlenmiştir (Şekil 2). 40x40cm boyutlarındaki kare birimlerin bir araya gelerek oluşturduğu modüller ile mahallenin planlanmış düzenini temsil eden hali hazır harita eşleştirilmesi sonucunda elde edilen çalışma alanının haritası öğrencilere verilmiştir.

KENTİ OKUMAK, YENİDEN DÜŞÜNMEK...

"Amasya Sofular Mahallesi"

"Kent Soyutlama Çalışması"

1 Sibel Taşkın	8 İrem Karaman	16 Şervel Doğan
2 Rümeysa Çakır	9 Bahar Pağlar	17 Gürkem Kıp
3 Kardelen Kalafat	10 Çetin Yücel	18 Gamra Küçükpınar
4 Abdüsselam Tanrıverdi	11 Seda Öz	19 Fatma Seda Güneş
5 Fatma Baka	12 Yonca Büyük	20 Minever Akılı
6 İbrahim Doğan	13 Esra Gül Demirkıran	21 Ahmet Kartal
7 Dileta Taysüz	14 Saltuk Doğru Yıldırım	22 Yıldız Akçın

Yrd. Doç. Dr. Aslı Altanlar
Arg. Gör. Duygu Kalkan Apıkkapı

AMASYA ÜNİVERSİTESİ MİMARLIK FAKÜLTESİ ŞENİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

2016-2017 ÖĞRETİM YILI GÜZ YARIYILI

MIS 102 STÜDYO - 2

UYGULAMA SORUSU:

"Sofular Mahallesi bütününden çıkaracağınız somut ya da soyut bir kavramı birim, modül ve örüntü diliyle oluşturacağınız strüktürle ifade ediniz"

Uygulama sorusu kapsamında; ilk olarak mahallenin işlevi ifade ettiğini düşündüğünüz kavramı ortaya koyabilmeyi için;

- Negatif görselleri seçmeniz,
- Tüm öğeleri aynı kalemle çizmeniz,
- Tespiye yapmanız,
- Yeni öğelerden yararlanarak keşfetmeyi istenmektedir.

Bu şekilde mahallenin işlevi ve dinamiklerini ortaya çıkarabilmeyi için uygulama sorusu kapsamında belirtilen sorulara cevaplarınız beklenmektedir.

İkinci olarak; her bir öğrencinin çalıştığı soruyu Sofular Mahallesi bütününde 20x20 cm'lik birimlerle ifade ediniz. Her bir öğrencinin çalıştığı soruyu 1700 ölçekle ifade ediniz. Her bir öğrencinin çalıştığı soruyu 1700 ölçekle ifade ediniz. Her bir öğrencinin çalıştığı soruyu 1700 ölçekle ifade ediniz. Her bir öğrencinin çalıştığı soruyu 1700 ölçekle ifade ediniz.

Şekil 2. AÜ Temel Tasarım Atölyesi mahalle soyutlama çalışması uygulama sorusu şeması⁴ (Açıkkapı, 2016).

⁴ Şekil 2'deki hava fotoğrafı Belediyeden temin edilmiştir (08.10.2016).

Çalışmanın ilk aşamasında gruplardan haritada belirlenen bu sınırları mahallenin iç dinamiklerini göz önüne alarak sorgulamaları ve bu sorgulamadan mahalleyi en iyi ifade ettiklerini düşündükleri soyut ve somut kavramları çıkarmaları istenmiştir. İkinci aşamasında her bir grubun sınıf içinde yaptıkları müzakereler sonucunda üzerinde uzlaşmaya vardıkları bir kavramı seçmeleri istenmiştir. Üçüncü aşamasında seçtikleri kavramı çalışma alanı sınırları içinde sorgulayarak elde ettikleri bilgi ve birikimlerini öncelikle 1/500 ölçekteki hâlihazır paftalar üzerine 2 boyutlu ifade teknikleri ile aktarmaları ve tasarı sürecini sunmaları talep edilmiştir. Bu çalışmayı hazırlarken öğrencilere seçilen kavramı tanımlamaları, kavramı bileşenlerine ayırmaları, kavramı ve kavramı oluşturan bileşenlerin izlerini mekanda arayarak kavramın mekandaki etki, yoğunluk, yön gibi niteliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu şekilde öğrencilerin bilginin keşfi, analizi ve senteziyle tasarım yaklaşımları arasındaki bağlantıyı anlamaları amaçlanmıştır. Dördüncü aşamada sunular ve sınıf içi tartışmalar sonucu elde ettikleri deneyimi belirledikleri kavram üzerinden mahallenin 3 boyutlu soyut maketini yaparak pekiştirmeleri istenmiştir. Bu şekilde 2 boyutlu olarak ifade ettikleri bilgi ve birikimlerini 3 boyutlu ifade tekniklerine aktarmaları sağlanmıştır. Bu noktada öğrencilere tasarlanan maketin herhangi bir destek almadan ayakta durması gerekliliği ile 2 boyutlu çalışmada etki, yoğunluk, yön gibi nitelikleri ile kademelendirilen kavramın; strüktürde de birim ve modüllerin yatay ve düşey hareketleri ile derecelendirilebileceği belirtilmiştir. Beşinci aşamada, her bir grubun yaptıkları analizler ve hazırladıkları maketler stüdyo ortamında irdelendikten sonra başarılı olan maketlerden biri 1/100 ölçekte inşa edilmek üzere seçilmiştir. Strüktür inşaatı için mahallenin planlanmış düzenini ifade eden örüntü 1/100 ölçekte 40x40x40 cm boyutlarındaki birimler (küpler) ile ifade edilen her bir birimin bir araya gelmesi sonucu oluşturulacaktır. Her bir küp öğrenciler tarafından bireysel olarak çalışılacak olup, öğrencilerden seçilen kavram ve çalışmanın bütünü üzerinden kendi birimini ifade eden kent parçasına dair tekrar okumalar yapmaları ve kendine ait olan biriminin yakın çevresindeki birimler ile de ilişkisini kurarak küpün içerisini temel tasarım elemanları ve GESTALT İLKELERİnden yararlanarak soyutlamaları istenmiştir. Bu şekilde öğrencilerin planlamada tümevarım ve tümdengelim yöntemlerini de deneyimleyerek öğrenmesi sağlanmıştır.

Amasya ili merkez ilçesindeki Sofular Mahallesi kentsel algılamada ölçek konusunda öğretici bir makroforma sahip olması dolayısıyla çalışma alanı olarak seçilmiştir. Sofular mahallesinin çalışma alanı olarak seçilmesinin nedenleri;

- Mahallenin üzerinde yer aldığı topografya ve sahip olduğu imaj öğelerinin etkileşiminden ortaya çıkan özgün mahalle dokusu,
  - Mahallenin günümüzde de Osmanlı Dönemi karakteristiğini büyük ölçüde koruması,
  - Mahalle kimliğini koruması ile sosyal, tarihi ve kültürel ağlardan oluşan farklı katmaların bir bütün olarak değerlendirilmesine olanak tanınması,
  - Öğrencilerin tarihi dokunun potansiyelleri üzerinde düşünmesini sağlayarak farkındalıklarının arttırılması,
  - Çoğul okuma yöntemi ile elde edilecek algılar ve duyumsamalar yumağını mahalle bütünü içinde tartışmasına olanak sağlaması,
  - Tarihi bir dokuda çalışılmasının bireye getireceği sınırlamaların yanı sıra bu sınırlamalar doğrultusunda farklı çözümler geliştirilebilmesine de olanak tanınması,
- olarak özetlenebilir (Tanman, 1993,s.534; Yılmaz ve Akkuş, 1986, s.123; Özdemir ve Ark., 2007.s.30) (Şekil 2, Şekil 3).

Şekil 3. Sofular Mahallesi'nden Görünümler (Açikkapı, 2016).

Programın üçüncü aşamasında uygulama sorusu; “Amasya ili tarihi kent merkezinde belirlenen sınırlar içerisinde Lynch (1960)’ın deneysel çalışmalarında ortaya koyduğu kentsel imgelerden⁵ faydalanarak dokunun taslak haritasını grafiksel olarak ifade ediniz” olarak verilmiştir. Bu şekilde Sofular mahallesinin kent bütünü içerisindeki kimliğinin de yeniden sorgulanması sağlanmıştır (Şekil 4).

Her çalışmada öğrencilere mekanın karakterini anlamak ve tanımlamak için farklı yöntemlerin kullanılabilmesi ancak “bir yerleşmenin algılanabilmesi ve öğrenilebilmesinin en temel yolunun kent ve kentli ile kurulan iletişimden geçtiği” gerçeği hatırlatılmıştır (Erkan ve Yenen, 2010. s. 67).

MIS102 Stüdyo II dersinin son aşamasını oluşturan final projesinde ise “sonuç ürün” olarak; Amasya ili Merkez ilçesine bağlı Sofular Mahallesi’nde yer alan “Pirler Parkı⁶” çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışma alanı olarak Pirler Parkı’nın seçilmesinin nedenleri;

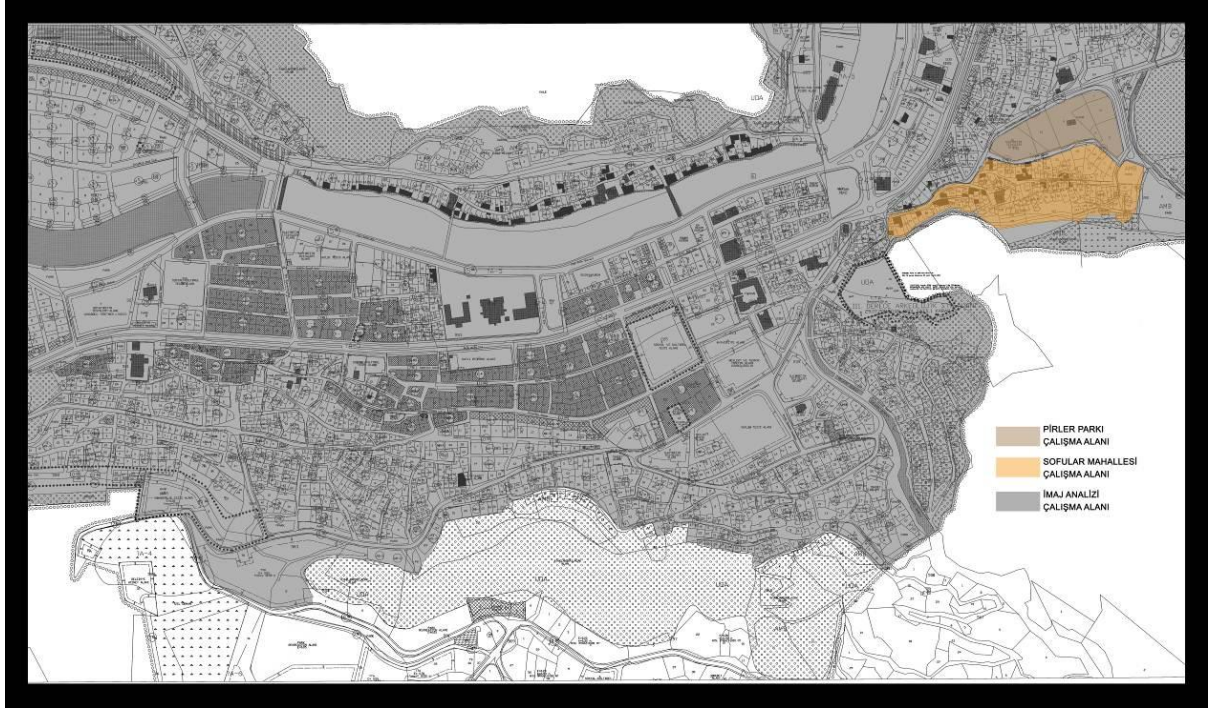
- Pirler parkının stüdyo boyunca öğrencilere verilen çalışma alanlarının sınırları içerisinde bulunması,
- Öğrencilerin farklı ölçeklerdeki kent okumalarından elde ettikleri tüm bilgiyi bu kent parçası üzerinde sınama imkanı vermesi,

olarak özetlenebilir (Şekil 4).

⁵ Kevin Lynch yol bulma sürecinin stratejik halkası için, dış dünyanın zihinde genellendiği bir resim olarak çevresel imge kavramını kullanmaktadır. Çevresel bir imge kurma ihtiyacı kişilerin çevresiyle uyum sağlaması ve kendilerini güvende hissetmesi bakımından da önemlidir. Bireyler yarattıkları çevresel imgeler sayesinde dış dünya ile kendileri arasında uyumlu bir ilişki kurarlar. Esasen Kevin Lynch’in de ifade ettiği gibi bu durum kentle kurulan duygusal bir ilişkiye karşılık gelmektedir. Kentte yaşayan tüm sosyal aktörlere rehberlik edecek olan zihinsel haritaların oluşmasında kullanılacak en önemli kavram “imgelenebilirlik” (*imageability*) olmak durumundadır. İmgelenebilirlik, herhangi bir gözlemcide güçlü bir imge yaratma olasılığı taşıyan fiziksel objenin niteliği olarak tanımlanmaktadır (Lynch, 2010: 10-14). Lynch (1960) kent imgesi ve bileşenlerini yollar (paths), Kenarlar/Sınırlar (edges), düğüm/odak noktaları (nodes), bölgeler (districts) ve işaret öğeleri (landmarks) olarak ifade etmiştir (Lynch, 2010, s.51-54; Aydemir ve Ark., 2004,s.375-377).

⁶ Pirler Parkı tarihsel, kültürel ve fiziksel mekan özellikleri ile 5 nolu Kentsel Sit Alanı **Koruma İmar Planı** sınırları içerisinde yer almaktadır (Özdemir ve Ark., 2007, s.30).

Şekil 4. AÜ Temel Tasarım Atölyesi “İmaj Analizi” çalışması uygulama sorusu şeması⁷ (Açıkkapı, 2016)

Bu aşamada öğrencilere uygulama sorusu; “önemli bir kentsel değere sahip olan bu kent parçasının kente sunduğu kullanım değerini de göz önünde bulundurarak alanın çevresel bağlamına uygun bir senaryo üretmeniz ve bu senaryoya dayanarak bir mekan kurgusu geliştirmeniz beklenmektedir” olarak verilmiştir. Bu şekilde parça bütün ilişkisi ve Gestalt psikoloğu Kurt Koffka’nın “bütün kendisini oluşturan parçaların bir araya gelmesinden daha fazlasıdır” söylevi pekiştirilmiştir (Sarıoğlu Erdoğan, 2016, s.11).

Kent Soyutlama Çalışmasından Elde Edilen Deneyimlerin Değerlendirilmesi

Bu bölüm MIS102 Stüdyo 2 dersinde yapılan uygulamalar arasından seçilen “kent algılanması ve mekana dair soyutlama//eskiz modelleme” işliğinden elde edilen deneyimlere odaklanmaktadır. MIS102 Stüdyo 2 dersi “kent” atölye boyunca temel tasarım eğitiminden elde edilen deneyimin test edilebilmesi için gerekli laboratuvar ortamı olarak ele alınmıştır. Çalışma sırasında öğrencilerin eğilim ve kazanımlarını ortaya koyabilmek için sorvey tipi olmayan gözlem ve anket tekniği kullanılmıştır. Hazırlanan anket formu ilk olarak öğrencilerin çalışma alanını ilk ziyaret ettikleri günün sonunda ve ikinci olarak alanın fiziksel ve sosyal çevre analizlerini tamamlandıktan sonra uygulanmıştır. Bu amaçla kapalı ve açık uçlu olmak üzere toplam beş adet soru sorulmuştur:

- Saha gezisi sırasında gördüğünüz ve hatırladığınız herşeyi gösterebileceğiniz şekilde Sofular mahallesinin bir haritasını çizersiniz?
- Sofular mahallesinden ne kadar hoşlandınız? (5’li likert ölçeği; 1: Hiç hoşlanmadım 5: Çok fazla hoşlandım)
- Sofular mahallesinin nesinden hoşlandınız?
- Sofular mahallesinin nesinden hoşlanmadınız?

⁷ Koruma İmar Planı Belediyeden temin edilmiştir.

- Sofular mahallesini en iyi tanımlayacağını düşündüğünüz 5 sözcüğü (soyut ve/veya somut olabilir) yazınız.

Yapılan anket çalışması ile öğrencilerin mahalle ile kurdukları ilişkiler arttıkça nesnel dünyayı nasıl algılamaya başladıkları ve fiziksel çevrenin aynı zamanda sosyal bir sistem olduğunu kavrayıp kavramadıkları sorgulanmıştır. Modelleme çalışması dersi alan 21 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk beş aşaması grup çalışmasına (3'ürlü), altıncı aşaması öğrencilerin bireysel performanslarına, son aşaması ise tüm öğrencilerin ortak çalışmasına dayanmaktadır (Ek 1). Tüm bu süreçler, öğrencilerin gelişimini takip edebilmek amacıyla görsel ve işitsel araçlardan destek alınarak kayıt altına alınmış ve her aşamada öğrencilerin verilen egzersizi sorgulama biçimleri, çözüm önerilerine dair 2 ve 3 boyutlu ifade teknikleri ve sözlü ifade teknikleri açısından gelişimleri öğretim elemanları tarafından (5: Çok iyi-1: Çok zayıf olmak üzere) değerlendirilmiştir.

Çalışma sürecinde hem grup hem de bireysel olarak çalışan öğrenciler tarafından kente dair farklı kavramlar üretilmiş ve soyutlanan bu kavramlar oluşturulan strüktürler ile plastik ifade kazanmıştır. Çalışmanın birinci aşamasında, kentin bir alt bölgesini temsil eden Sofular Mahallesi'nin bütünü düşünerek öğrencilerden mahallenin bilişsel haritasını çıkarmaları istenmiştir. Mahalle ve mahalleli ile gerçekleşen bu ilk karşılaşmadan sonra öğrencilerin gün sonunda ortaya koyduğu kavramlar/temaların “tarihi yapı”, “yokuş”, “avlular”, “bitişik nizam”, “müstakil ev”, “dik yamaçlar”, “çıkılmaz sokaklar” gibi mekanın fiziksel özellikleri ağırlıklı olmak üzere, “kasvet”, “gizem”, “güven”, “hoşgörü”, “samimi” gibi mekanın kendi psikolojileri üzerindeki etkilerine yönelik olduğu görülmektedir.

Öğrencilere mahalle dokusunu inceleme görevi verildikten sonra ise, öğrencilerin mahallede yaptıkları tespitler sırasında mahalle ve mahalleli ile kurdukları iletişimde etkisiyle daha çok sosyo kültürel yapıyı ortaya koyan “güven”, “yardımlaşma”, “samimiyet”, “muhabazakar”, “misafirperver”, “sevgi”, “saygı”, “bağlılık”, “yardımseverlik” gibi kavram ve temaları çıkardıkları tespit edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Sofular mahallesini en iyi tanımlayacağınızı düşündüğünüz ilk 5 sözcük (soyut ve/veya somut olabilir) yazınız.

Anket (1)			Anket (2)		
Kavramlar	Sıklık	Yüzde (%)	Kavramlar	Sıklık	Yüzde (%)
Tarihi Yapılar	6	31,6	Doğallık	3	13,4
Yokuş	2	10,5	Samimiyet	3	13,4
Sessiz	2	10,5	Bağlılık	2	9,6
Gizem	1	5,3	Yardımseverlik	2	9,6
Kapılar	1	5,3	Sessizlik	2	9,6
Manzara	1	5,3	Yardımlaşma	1	4,8
Çıkılmaz sokaklar	1	5,3	Vefa	1	4,8
Süpriz	1	5,3	Yokuş	1	4,8
Manzara	1	5,3	Mutluluk	1	4,8
Dini yapılar	1	5,3	Muhafazakâr	1	4,8
Avlu	1	5,3	Huzur	1	4,8
Bitişik nizam	1	5,3	Güven	1	4,8
Toplam	19	100,0	Aidiyet	1	4,8
			Toplam	21	100,0

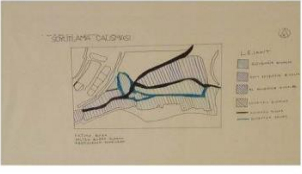

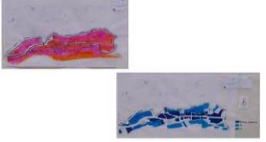

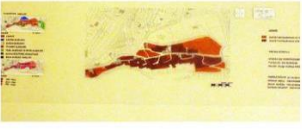

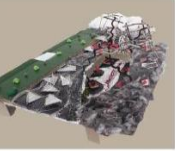

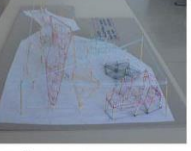

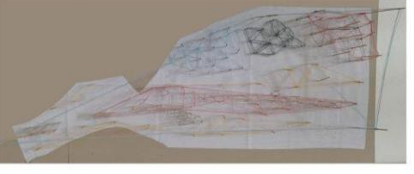

Öğrencilerin mahalle ile ilgili fiziksel çevre analizlerini tamamladıktan sonra ortaya koydukları bilişsel haritaları değerlendirildiğinde ise, öğrencilerin bilişsel haritalarında cadde sokak adlarına kadar ayrıntıya girebildikleri ve mahalle için önemli olan ana aksları, toplanma yerlerini ve işaret öğelerini doğru olarak gösterebildikleri tespit edilmiştir. Benzer bir şekilde öğrencilerin çalışma alanını ilk deneyimledikleri algıları ile fiziksel ve sosyal çevre ile ilgili analiz ve gözlem yaptıktan sonraki objektif ve sübjektif algılarının değiştiği ortaya konulmuştur. Alanı ilk deneyimlediklerinde Sofular mahallesinin nesinden hoşlandınız? sorusuna öğrencilerin genel olarak mahallenin niceliksel özelliklerine odaklanarak yanıt verdikleri (yapı düzeni, geleneksel mimari detaylar, cadde ve sokakların eğimi, donatılar ve manzara gibi) tespit edilmiştir. Fiziksel analiz çalışmaları tamamlandıktan sonra gerçekleştirilen ankette ise, aynı soruya daha çok mahalle sakinlerine dair elde ettikleri sübjektif algıları (samimi, içten, güler yüzlü, güvenli vb.) üzerinden cevap verdikleri görülmüştür (Tablo 1).

Bir sonraki aşama için grupların mahalleyi en iyi tanımlayacağını düşündükleri ve üzerinde uzlaşmaya varacakları SOYUT ve/veya SOMUT kavramı belirlemeleri istenmiştir. Öğrenciler, kendi aralarında yaptıkları müzakereler sonucunda grupları adına “beyaz ve yokuş”, “aidiyet”, “samimiyet”, “ilişki”, “güven”, “mahremiyet” ve “korku” kavramlarını üzerinde uzlaşarak belirlemiş ve bu kavramlar üzerinden örüntü dili ile soyut olarak ifade ettikleri Sofular Mahallesi'nin 1/500 ölçekte eskiz ve maketlerini hazırlamışlardır (Şekil 5; Tablo 2).

Her grubun hazırladıkları eskizler ve maketler stüdyo ortamında öğrencilerle birlikte aşağıdaki kriterler doğrultusunda tartışılmıştır. Tartışma sonrasında bir sonraki aşamanın gerçekleştirilmesi için en uygun olan çalışma strüktürü olarak inşa edilmek üzere seçilmiştir (Tablo 2; Şekil 5). Bu kriterler;

- Mutlak sınırlayıcılar olarak verilen, kare birimlerden oluşan örüntü ve hava fotoğrafı üzerindeki somut mekân ifadelerinin kente ait özgün bir kavramı tanımlayabilecek biçimde yeniden bir araya getirilebilmesi,
- Özgün bir plastik ifade tarzı ile seçilen kavramı ifade edecek anlamlı bütünü oluşturabilmeleri,
- Anlatılmak istenen kavramın bileşenlerini yoğunluk, yön gibi derecelendirebilmeleri,
- Yaptıkları kabuller ve varsayımlar bakımından iki boyutlu eskiz ve üç boyutlu soyutlama maketinin açık, anlaşılabilir ve okunaklı olması.

Yapılan görüşmeler sonucunda SAMİMİYET kavramını ifade eden soyutlama maketinin strüktürü olarak inşa edilmesine karar verilmiştir (Şekil 6). Bu aşamadan sonra her öğrencinin samimiyet kavramı ve modellemesi üzerinden kendine ait olan birimi 1/100 ölçekte 40x40x40 cm lik küpün içerisinde temel tasarım ilkelerinden yararlanarak bireysel olarak soyutlamaları istenmiştir. Bu çalışmadaki beklenti öğrencilerin kendilerine verilen birimleri üst ölçekteki modellemeye göre çevresindeki birimler ile birlikte sorgulamalarıdır.

<p>I. Grup / Group I Fatma/Abdüsselam/Saituk</p> <p>GÜVEN CONFIDENCE</p>		
<p>II. Grup / Group II Seda /İrem /Dilara</p> <p>BEYAZ VE YOKUŞ WHITE & SLOPE</p>		
<p>III. Grup / Group III Şevval /Minevver /Kardelen</p> <p>AİDİYET PLACE ATTACHMENT</p>		
<p>IV. Grup / Group IV Cemre /Yıldız /Rümeysa</p> <p>KORKU PHOBOS</p>		
<p>V. Grup / Group V Esra Gül /Yonca /Sibel</p> <p>İLİŞKİ RELATIONSHIP</p>		
<p>VI. Grup / Group VI İbrahim /Bahar /F. Sevda</p> <p>MAHREMİYET INTIMACY</p>		
<p>VII. Grup / Group VII Görkem /Çetin /Ahmet</p> <p>SAMİMİYET SINCERITY</p>		

Şekil 5. Mahalle bütünü için algılanan kavramlar ve 2 ve 3 boyutlu grup çalışmaları (Açıkkapı, 2016).

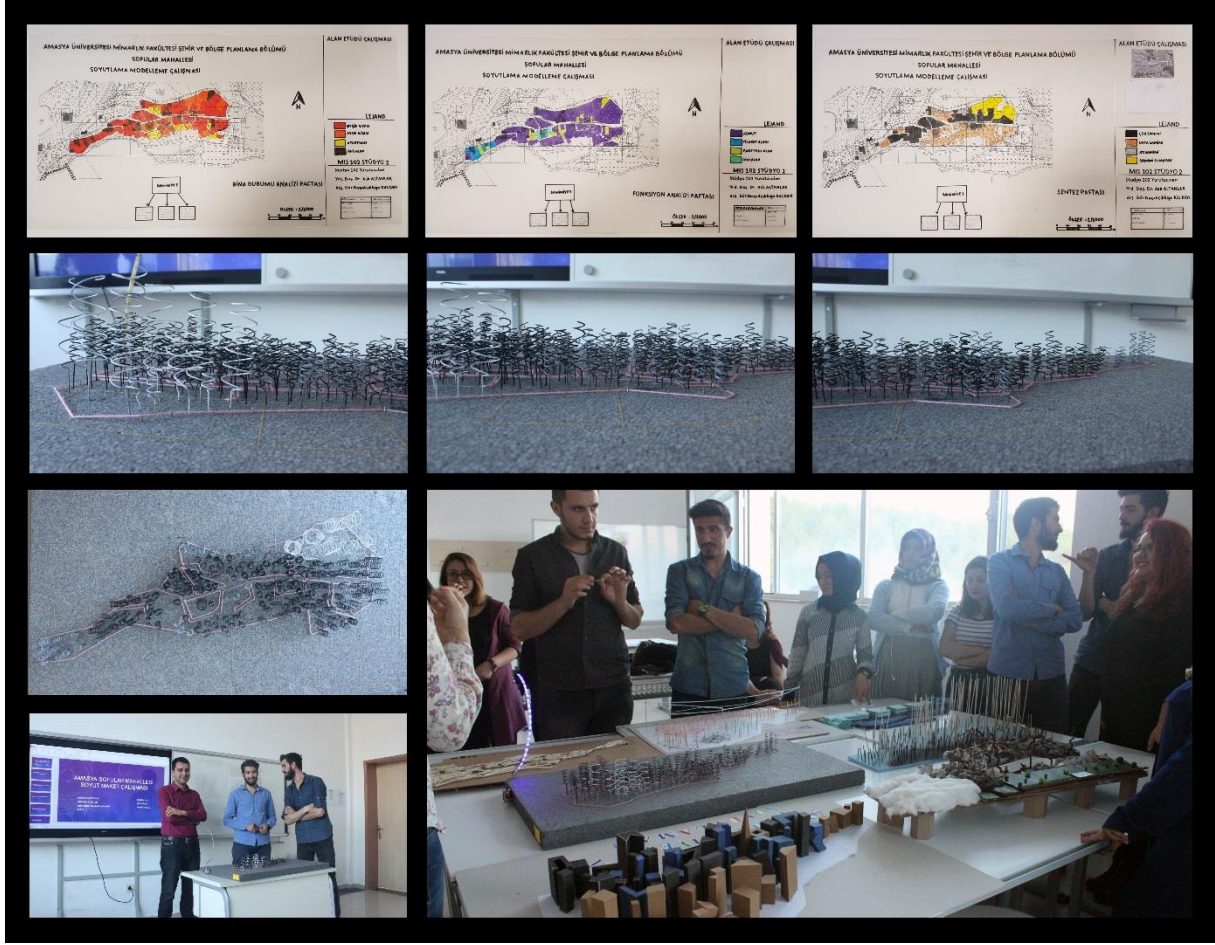
Tablo 2. Mahalle bütünü için algılanan kavramlar ve tasarım süreci (devam ediyor)

Grup// Kavram	Fikir//yaklaşım//ürün
1. GRUP// GÜVEN [Fatma; Saltuk Buğra; Abdüsselam]	<p>“Güven” kavramını seçen öğrenci grubu, kavramı mahallenin fiziksel ve sosyal çevre özellikleri üzerinden irdeleyerek ele almışlardır. Fiziksel çevre özelliklerinde “herhangi bir müdahale gerektirmiyor”, “sağlam” ve “tehlike yaratıyor onarmak gerekli” gibi yapı özelliklerine dair yaptıkları analizlerden yararlanarak mahalledeki güvenli ve güvensiz bölgeleri belirlemişlerdir. Sosyal çevre ile ilgili değerlendirmelerinde ise tanış olma boyutu artan ve iç içe yaşayan mahallelinin korku, çekinme ve kuşku duymadan birbirlerine inacağı kabulü ile mahallenin yol ve yapı düzenine göre güven duygusunun artacağı yada azalacağı çıkarımını yapmışlardır. Ana akslara yakın olan sokaklarda güven olgusunun azalacağı dar sokaklarda ise tanış olma boyutunun artacağı için güven duygusunun artacağını belirtmişlerdir. 2 boyutlu olarak ifade ettikleri bu çalışmaların sonuç ürününde güvenin renginin “mavi” olduğu kabulü ile mahalleyi güvenilir (Açık mavi); orta güvenilir (mavi), az güvenilir (koyu mavi); güvensiz (siyah) olarak belirledikleri göstergeler ile ifade etmişlerdir. Renk seçimlerine ek olarak güven duygusunu verebilmek için 3 boyutlu modellemelerinde binaların yapı düzenini ifade eden silindirlerin uçlarını açık ve/veya kapalı (açık ise güven duygusu fazla, kapalı ise güven duygusu az) yapmışlardır.</p>
2. GRUP [Seda; İrem; Dilara]	<p>“Beyaz ve yokuş” kavramını seçen ikinci grup ise, yerleşim alanının doğal ve yapay çevre özelliklerini dikkate almışlardır. Öğrenciler yerleşim alanının topografyasının eğimli olmasının yokuş kavramını seçmelerindeki en büyük etken olduğunu belirtmişlerdir. Beyaz kavramını seçmelerinde ise, sokak sağlıklılaştırılması yapılan Müftü Kamil Sokak boyunca konutların dış cephe boyasındaki hakimiyeti sağlayan rengin “beyaz” olması ve bu rengin aynı zamanda mahallelinin samimiyetini, içtenliğini ve saflığını da en iyi şekilde ifade ediyor olması olarak açıklamışlardır. Bu bakış açısıyla, yaptıkları analizler sonucunda beyazın ve yokuşun hakim olduğu bölgeleri birinci, ikinci ve üçüncü derecede beyaz olarak kademelendirmişlerdir. Hem iki boyutlu hemde üç boyutlu çalışmalarında bu kademelenmeyi ifade edebilmek için gri renk skalasını kullanmışlardır. Üç boyutlu çalışmalarında ise gri renk skalasına ek olarak farklı boyutlarda kullandıkları aynı malzeme ile bu hiyerarşiyi ortaya koymaya çalışmışlardır.</p>
3. GRUP [Şevval; Minever; Kardelen]	<p>Üçüncü grup ise, mahalleli ile yaptıkları söyleşiler sırasında bir mahallelinin “bu mahalleye kök saldığımı hissediyorum” cümlesinden yola çıkarak “aidiyet” kavramını çalışmaya karar vermiştir. Öğrenciler mahalledeki geleneksel ahşap konutları meydana getiren ahşapların demir başlı çiviler ile sabitlendiğini, bu nedenle aidiyet kavramını en iyi ifade edecek malzemelerin ahşap ve çivi olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir: “Çivinin sökülünce izinin kalması daha önce orada yaşanmışlığa işaretler. Her çivinin bir bireyi temsil ettiği düşünülürse, çivinin paslanma derecesi konut ve orada yaşayan insanların geçmişine dair ipuçlarını vermektedir. Ahşap konuttan bir çivi söküldüğünde izi kalmaktadır. Tıpkı çivinin bıraktığı iz gibi insanlarda yaşadıkları yerlere izler bırakmaktadır.” şeklinde ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğrenciler soyutlama maketini hazırlarken geleneksel konutları ifade edebilmek için ahşap ve bireyleri ifade etmek için çivi, yere ve mahalleliye bağlılık hissini ifade edebilmek için krem renkli ipler kullanmışlardır. Maket hazırlanırken aidiyet duygusunun daha fazla olduğunu tespit ettikleri bölgelere daha sık çivi çakılmış, çiviler arasındaki ipler ile örülen ağlarda aidiyet duygusu arttıkça sıklaştırılmıştır.</p>
4. GRUP [Cemre; Yıldız; Rümeyza]	<p>“Korku” kavramını seçen dördüncü grup, Sofular Mahallesi’nde yaptıkları mülakatlar neticesinde mahallelilerin, deprem, yabancılaşma, ticarileşme korkuları olduğunu belirtmişlerdir. Bu korkuların gerçekleşmesi sonucu, mahallelinin geleneksel bir dokuya sahip olan Hatuniye mahallesindeki gibi mahalleye turizm işletmelerinin gelmesiyle mahallenin huzurunun bozulacağı, kiralardan artacağı ve yaşam alışkanlıklarının değişmek zorunda kalacağı endişesi taşıdıklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir. Bu nedenle yaptıkları mülakatlara ek olarak, mahalledeki ticarileşme potansiyeli yüksek olan “restorasyonu yapılmış konutlar” ile “bakım ve onarımı yapılmadığı için yıkılma tehlikesi taşıyan konutlara” odaklanarak fiziksel ve sosyal yapının bir sentezi ile korku kavramını sorgulamışlardır. Bu sorgulama sonucunda 2 boyutlu soyutlama çalışmalarında mahalleyi “yabancılaşma korkusu”, “ticarileşme korkusu”, “deprem korkusu” ve “bütün hepsinden korkan kesim” olarak bölgelere ayırmış ve bu verilerin ekseninde mahallenin üç boyutlu soyutlamasını yapmışlardır.</p>

Tablo 2. Mahalle bütünü için algılanan kavramlar ve tasarım süreci

Grup/ Kavram	Fikir//yaklaşım//ürün
5.GRUP [Esra Gül; Yonca; Sibel]	“ İlişki ” kavramını çalışan beşinci grup ise, “sağlıklı bir ilişki kurabilmek için en önemli faktörlerden birinin doğru iletişim kurmak olduğunu ve iletişimde arkadaşlık, dostluk ve mahalle bağlarını kuvvetlendirdiğini” belirtmişlerdir. Öğrenciler ilişki kavramını mahallede sorgularken, hem yaptıkları mülakatlardan hemde mahallenin yapı, sokak, bahçe düzenlerinden yararlanmışlardır. Yaptıkları gözlemlerde dar ve çıkmaz sokakların toplanma, yardımlaşma gibi faaliyetler için kullanıldığını gözlemlediklerini ve bu alanların mahallelinin iletişimini kuvvetlendiren kentsel altyapılar olduklarını vurgulamışlardır. Yaptıkları modellemede ilişki ağlarını en iyi ifade edeceğini düşündükleri malzemenin ip olduğunu ifade eden grup, ilişki ağlarındaki farklılıkları ise farklı renklerde kullandıkları ipler ile vermeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda resmiyetin renginin kırmızı; gizem ve korkunun renginin siyah, turuncu, sarı ve beyaz rengin mahalleli arasındaki samimi, sıcak, içten ilişkiyi; yeşil rengin dini ritüeller için toplanılan alanları; mavi rengin ise çocukların toplanma alanlarındaki ilişki ağlarını ifade ettiği kabulü ile kullandıklarını belirtmişlerdir.
6.GRUP [İbrahim; Bahar; Fatma Sevdal]	Altıncı grup, mahallelinin geçmişten gelen tarihi, kültürel ve sosyal birikimlerini kaybetmemek adına öz dinamiklerinin değişmesine karşı direnç göstermesine dikkatleri çekerek “ Mahremiyet ” kavramını çalışmaya karar vermişlerdir. Kavramı mahallede sorgularken avluyla çevrilen bitişik nizamlı konutlar ile sınırların ve hatların belli olduğu geleneksel doku önemli bir çıkış noktası olmuştur. Bu nedenle mahremiyeti iç içe geçmiş binalar ile temsil ettiklerini ve binaların renk seçiminde gizliliğin ve mahremiyetin rengi olarak gördükleri siyah, lacivert renkleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Ticari alanlar, hizmet alanlarına yakın olan yerler daha az mahrem olduğundan (halka açık olduğundan) açık kahverengi; ayırık nizam konut alanlarında mahremiyet başladığı için lacivert; evlerin iç içe geçtiği, birbirini sarmaladığı ve mahremiyetin arttığı yerlerde ise siyah rengi kullandıklarını ifade etmişlerdir.
7. GRUP [Görkem; Çetin; Ahmet]	Yedinci grup mahalle sakinlerinin, sıcakkanlı, samimi, dostane tavırlarından etkilendikleri için “ Samimiyet ” kavramını seçmişlerdir. Samimiyetin arttığı alanları tespit ederken hem mahallelinin davranış ve tutumlarını gözlemlemişler, hemde mahallenin yapı, sokak, bahçe düzenleri ile farklılaşan fonksiyonları analiz ederek samimiyetin arttığı ve azaldığı alanları tespit etmişlerdir. Yaptıkları analizler sonucunda, birbirinden uzak konumdaki konutlardan oluşan samimiyetin çok az olduğu alanları beyaz renkle; ticari birimlerin ve apartmanların yoğunlaştığı yerleri gri renkle; samimiyetin artmaya başladığı geleneksel konut yapıların birbirine yakın konumlanmaya başladığı alanlar kahverengi renkle; bitişik nizam evleri ve dar sokakları ile iletişimin en fazla hissedildiği çok samimi alanları ise siyah renkle temsil etmişlerdir. Modellemede kolay şekillendirilebilen, estetik ve kalıcı bir malzeme olması dolayısıyla tel kullandıklarını ve binaları spiral şekillerle yeniden ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Yaptıkları modellemede spirallerin yüksekliklerini eğime; çaplarını ise samimiyetin azalmasına göre arttırdıklarını vurgulamışlardır.

Bireysel çalışmalarda “samimiyet” kavramı üzerine yapılan iki ve üç boyutlu modellemeye göre kavramın mahalle bütünündeki kademelenmesini verebilmek için küpler öncelikle kendi birimlerinin içerdiği gösterge renklerine boyanmıştır. Her öğrenci çekilişle belirlenen kendi birimine ait alanı, kavramsal modellemeye bağlı olarak, kent mekanında yeniden analiz etmiştir. Üst ölçekte belirlenen “samimiyet” kavramı üzerinden kendi birimini sorgulayan öğrenci bireysel soyutlamasını gerçekleştirmiştir. Öğrenciler yaptıkları soyutlamaların tasarı sürecini anlatmak amacıyla görsel ve işitsel araçlardan faydalanmıştır.

Şekil 6. Sofular Mahallesi'nin "Samimiyet" kavramı üzerinden örüntü dili ile yapılan soyutlama çalışmaları (Açıkkapı, 2016).

Bu süreçte öğrencilerin kavramı yeniden bileşenlerine ayırdıkları ve bu bileşenler ile yeniden bütünü kurguladıkları gözlenmiştir. Yapılan bir diğer gözlemde öğrencilerin bireysel tasarımlarındaki renk seçimlerini belirlerken %66,7'sinin üst ölçekteki tasarımda belirlenen göstergelerin renklerine tamamen bağlı kaldıklarını, %33,3'ünün ise ortaya koymak istedikleri kavramsallaştırmaya göre renk seçimlerini bireysel olarak belirlediklerini göstermiştir (Şekil 7; Tablo 3).

Bireysel modellemelerin yapılmasından sonra 1/100 ölçekte 40x40x40 cm boyutlarındaki her bir birimin bir araya gelmesi sonucu, mahallenin samimiyet kavramı üzerinden soyutlamasını ifade eden 1/500 ölçekteki maket, strüktür olarak inşa edilmiştir. İnşaat sırasında parçalar bir araya getirilirken iki birim arasındaki ilişkiyi doğru kurabilmek için öğrenciler arasında fikir alışverişi yapılarak yaratıcı çözümler üretilmiştir (Şekil 8). Gün sonunda ortaya çıkan ürünlere bakılarak bütünün parçaların toplamından farklı olup olmadığı öğrencilerle tartışılmıştır.

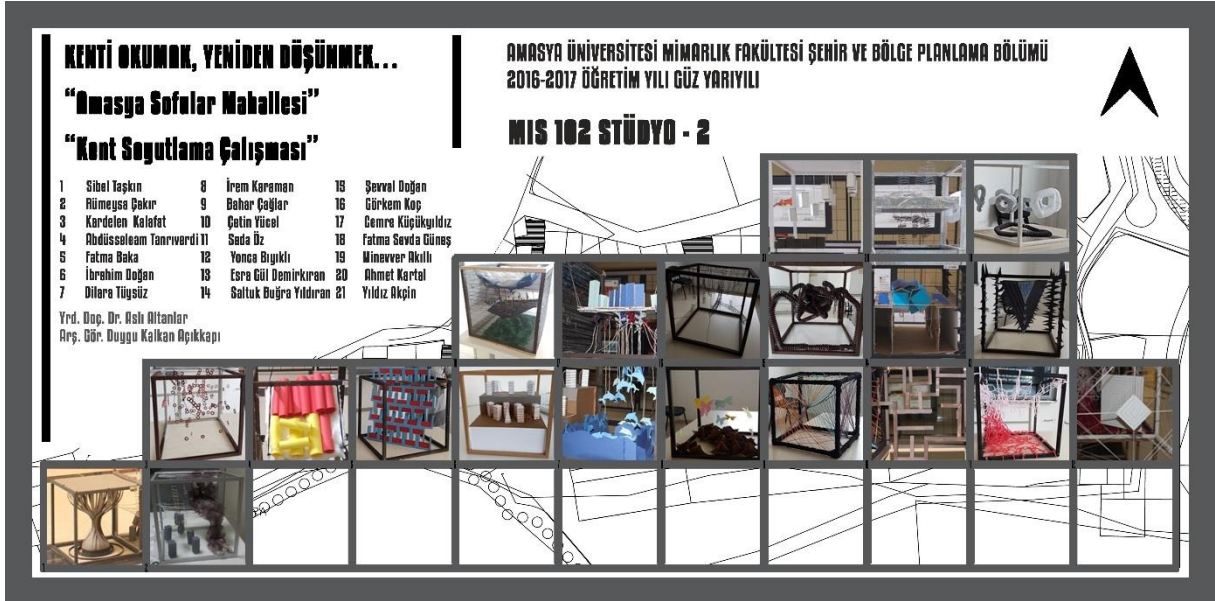
Tablo 3. Samimiyet kavramı ekseninde yapılan bireysel soyutlama çalışmaları (devamı var)

Fikir/yaklaşım/ürün
1.Sibel TAŞKIN “Samimiyetin” insan ilişkilerinde zamanla oluşan bir olgu olduğunu belirten Sibel Taşkın, kum saatinden esinlenerek bireysel tasarımını yapmıştır. Çalışma alanı sınırlarında ticari birimlerin çoğunluğu oluşturduğunu ifade eden Sibel, her ne kadar biriminin üst ölçekte az samimi olarak sınıflandırılmış olsa da ticari birimlerde çalışanların hem kendi aralarında hemde mahalleli ile ilişki kurduğunu belirterek tasarımında grinin yanı sıra samimiyetin rengi siyahı da kullandığını ifade etmiştir.
2. Rümeyza ÇAKIR Çalışma birimi az samimi olarak kavramsallaştırılan Rümeyza Çakır, yapı düzeninin bitişik nizam olmasının komşuluk bağlarını güçlendirdiğini ve dini yapılarında mahallelinin toplanma alanları olması nedeniyle samimiyeti arttıran yerler olduğunu belirtmiştir. Bunun tam aksine ticaret fonksiyonlu yapıların, ayrı nizam konutların ve apartmanların yoğunlaştığı yerlerde ise, iletişimin azaldığını ileri sürmüştür. Bu nedenle çalışmasında samimiyeti ifade edebilmek için konutları ve merdivenleri kullanmıştır. Tasarımında komşuluk ilişkilerinin arttığını düşündüğü alanlarda konutlar arasındaki merdivenleri daha yoğun olarak kullanılmıştır. Ayrıca çalışma alanında bulunan doğal eşikte (dağ) tasarımını belirleyen önemli bir öge olmuştur.
3.Kardelen KALAFAT Samimiyetin bireyler arasındaki görünmez bağlardan oluştuğunu ileri süren Kardelen Kalafat, orta samimi ve az samimi göstergelerini içeren birim alanındaki samimiyetin oransal değişimini ifade edebilmek için farklı büyüklükteki diskler ve bunları birbirine bağlayan hayalet ipler (hayalet ipler sıklaştıkça samimiyet artıyor) kullanarak tasarımını gerçekleştirmiştir.
4.Abdüselam TANRIVERDİ Hem ticaret yapıları hem konutların olduğu bir alanda çalışan Abdüselam Tanrıverdi, bir önceki grubu ile çalışmalarında oluşturdukları soyut ifade dilini samimiyet kavramına uyarlayarak kullanmıştır. Çalışmasında kullandığı silindirler konutları ifade etmektedir. Bu nedenle silindirlerin arttığı yerler samimiyetin arttığı yerleri temsil etmektedir. Aynı zamanda samimiyeti renk kullanarak ifade etmiştir. Çalışmasında kullandığı kırmızı renk daha samimi alanları ifade ederken, sarı renk samimiyetin azaldığı yerleri ifade etmektedir.
5.Fatma BAKA Fatma Baka “samimiyet güvenden doğar” kabulü ile “çok samimi” olarak tanımlanan kendi birimini tasarlariken, güveni ve sadakati simgeleyen “mavi” renk ile samimiyet ve gücü simgeleyen “kırmızı” rengi kullanarak mahalle dokusunu temsilen birbirine geçen ve tekrarlanan modüller ile bir tasarım yapmıştır.
6. İbrahim DOĞAN Kendine ait olan birimi orta samimi ve samimi olmayan olarak tanımlanan İbrahim Doğan ise, bu farklılığı maketini iki kademeli yaparak ifade ettiğini vurgulamıştır. Biriminde kuzey sınırına doğru samimiyet azaldığı için üst kademede yer alan ve konutları ifade eden modüler sistemlerini gri renk ipe sarmaladığını, alt kademede yer alan modüller sistemlerini ise orta samimi olduğu için kahve rengi ipe sarmaladığını belirtmiştir.
7.Dilara TÜYSÜZ Çalışma alanı sınırı “çok samimi” olarak tanımlanan Dilara Tüysüz, yunusların insanlara zarar vermeyen, samimi hayvanlar olduğunu ifade etmiş ve tasarımında kullandığı bu canlılar ile insanları temsil etmiştir. Bireysel maketinde deniz konutları simgelerken, koyu renkli yunuslar mahalle sakinlerini, açık renkli yunuslar ise ziyaretçileri ifade etmektedir. Konut alanlarının yoğunlaştığı yerlerde koyu mavi renkli yunusları turistik alanların yoğunlaştığı yerlerde ise açık renkli yunusları daha yoğun olarak kullanmıştır.
8.İrem KARAMAN Çalışma alanı sınırı “orta samimi” olarak ifade edilen İrem Karaman, mahallenin bütününe kelebeğin kozasına benzetirken, mahalle sakinlerini kozasından çıkmış kelebekler olarak nitelendirmiştir. Konutların bitişik, iççice olma durumundan yola çıkarak kozaları bir arada yerleştirmiştir. Kat yüksekliklerine göre kozaların boyutlarını değiştirmiştir.
9.Bahar ÇAĞLAR Bahar Çağlar, samimiyetin sözlük anlamından yola çıkarak (1.İçten olma durumu; 2. biriyle senlibenli, içli dışlı olma durumu), samimiyetin, güven, huzur, iletişim gibi birçok etkenden kaynaklanacağını, bütün bu kavramları aynı çatıda toparlayan bir ağ olduğunu ifade etmiştir. Tasarımında bu kabulden yola çıkarak “orta samimi” olarak tanımlanan küpünü renkli ipler kullanarak ördüğü örüntüler ile soyutlamıştır. Her cephede farklı bir örüntü oluşturan ağlar aynı mekânda farklı birçok etkileşimin olacağını ortaya koymaktadır.
10.Çetin YÜCEL Birimi “orta samimi” olarak tanımlanan Çetin Yücel, mahalle dokusunda yer alan aralıklar-boşluklar, sokakları ve konutları ahşap çitalar ile oluşturduğu modeli ile ifade etmiştir. Modelindeki boşluklar boş alanları, çitalar ise konutları temsil etmektedir. Konutların (çitaların) birbirlerine bitişik şekilde tesis edilmesi de mahalle sakinleri arasındaki bağı ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Samimiyet kavramı ekseninde yapılan bireysel soyutlama çalışmaları (devamı)

Fikir//yaklaşım//ürün
11. Seda ÖZ
Seda Öz “samimiyetin, kök salmak ile mümkün olacağı” varsayımından yola çıkarak orta samimi olarak belirlenen birim alanı kırmızı (gücün ve azmin simgesi) ve beyaz (safılık ve temizliğin simgesi) renkli pipetler ile yaptığı ağaç soyutlaması ile ortaya koymuştur.
12. Yonca BIYIKLI
Samimiyetsiz olarak tanımlanan kendi biriminin gösterge rengi beyaz olduğu için maketinde tamamen beyaz renkli malzeme kullandığını belirten Yonca Bıyıklı, kare formunu farklı oranlarla bir araya getirerek apartmanları soyutladığı bir modüler sistem oluşturmuştur. Bu modüler sistemin “apartmanların katları arasındaki samimiyetsizliği ifade ettiğini, bu modülleri birbirine bağlayan İplerin ise insanlar arasındaki etkileşimi ifade ettiğini belirtmiştir. “İnsanlar arasındaki etkileşim zayıfta olsa bir arada yaşamak zorundadır” diyerek sunumunu sonlandırmıştır.
13.Esra Gül DEMİRKIRAN
Çalışma alan sınırı “çok samimi” olarak ifade edilen Esra Demirkıran, bir müzik grubunun anka kuşunu simgeleyen logosundan esinlenerek, yeniden doğum ve samimiyeti simgeleyen üçgenler ile modellemesini hazırlamıştır. Esra bireysel alanının konum olarak Pirlar parkına yakın olduğunu belirtmiştir. Pirlar parkında bulunan türbenin önemli kentsel imaj öğelerinden biri olması nedeniyle mahalleli dışındaki kentlilerinde kullanımına açık olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle yaptığı mülakatlarda mahallede yaşayan insanların bazılarının park kullanıcılarından rahatsız olduğunu ifade etmelerini dikkate alarak, kimi insanların samimi ve içtenmiş gibi davranırken, aslında içtenpazarlıklı olduklarını ifade etmiş, ve bu nedenle modelinde beyaz renkte kullanmıştır.
14.S. Buğra YILDIRAN
“Çok samimi” olarak tanımlanan birimde, Saltuk Buğra Yıldırım mahalle sınırları olarak belirttiği dikdörtgen prizmalar arasından bir ağ geçirmiştir. Bu ağ üzerinde komşular arası samimiyeti konutlarla anlatmayı seçmiştir. Ağ komşular arasındaki yakın ilişki bağına göstermektedir.
15. Şevval DOĞAN
“Samimi” ve “çok samimi” olarak belirlenen birimde Şevval Doğan, samimiyet kavramını soyut olarak ifade etmek için iç içe geçebilen kolay şekil alabilen bir malzeme tercih etmiştir. Birbiri içine geçmiş, karışmış, iyice özümsemiş olmayı samimiyet kavramıyla bağdaştırarak esnek bir malzeme kullanmıştır. Bu malzeme ile oluşturduğu doluluk-boşluk oranlarını samimi olma ve olmama durumuna göre gerçekleştirmiştir.
16. Görkem KOÇ
Alanındaki caddenin konutlar arasındaki ilişkiyi bölen önemli bir yapay eşik olduğunu ifade eden Görkem Koç, “orta samimi” olarak tanımlanan biriminde yer alan cadde ve yeşil alanları dikkate alarak modellemesini yapmıştır. Bu modellemede konutları ifade etmek için örüntü maketlerindeki gibi kahverengi spiralleri (orta samimi) kullanmıştır. Spirallerin sıklaştığı yerler birbiri ile yakın ilişkisi olan konutları, boşluklar ise cadde ve bahçeleri temsil etmektedir.
17. Cemre KÜÇÜKYILDIZ
Birimi “çok samimi” ve “orta samimi” göstergeleri ile tanımlanan Cemre Yıldız, maketini bir düzlem ile ikiye ayırmıştır. Düzlemin üstü yapıları (apartman ve bitişik nizam konutları), düzlemin altı ise insanları temsil etmektedir. Yaptığı gözlemlerde insanlar arasındaki samimiyetin daha yoğun olduğu alanlarda yapılar bitişik nizam, samimiyetin nispeten azaldığı alanlar ise ayrık nizam olarak yerleştirilmiştir.
18. Fatma Sevdâ GÜNEŞ
Fatma Sevdâ Güneş, çok samimi olarak ifade edilen biriminde, kırmızı ve sarı renkleri samimiyetin göstergesi olarak seçmiştir. Mavi huzur, yeşil güven rengi olarak belirlenmiştir. Birimin tamamı samimiyetle ifade edildiği için siyah kuşakla çevresi tamamen kaplanmıştır.
19. Minever AKILLI
Mahallenin %70’inin “samimi”; %20’sinin “orta samimi” ve %10’unun “samimi olmayan” bölgeler ile tanımlandığını belirten Minever Akıllı, tasarımında açıldıkça genişleyen elastik bir malzeme kullanmıştır. Bu malzemeyi genişlettiğinde samimiyet hissinin giderek azaldığını; daralttığında ise samimiyetin arttığını belirtmiştir. Bu nedenle kullandığı elastik malzemeyi daraltarak ve/veya genişleterek, birimindeki samimiyetin derecesini belirtmiştir. Ek olarak modüldeki renk seçimleri de örüntü maketi ifade eden göstergelere göre seçilmiştir.
20.Ahmet KARTAL
Ahmet Kartal, birimini bir düzlemle ayırarak birimindeki samimi ve samimi olmayan alan arasında bir sınır oluşturmuştur. Alanının %80’nini samimiyetsiz olarak tanımlandığı için düzlem ve küpün etrafını alüminyum folyo ile kaplamıştır. Grup maketindeki spiralleri ve tasnifleri kullanarak düzlemin üst kısmını tasarlamıştır. Düzlemin üstünde samimiyetsizliği ifade etmek için metal spiralleri, düzleminin altında ise orta samimiyeti ifade etmek için kahverengi spiralleri kullanmıştır.
21. Yıldız AKÇİN
Birimi “samimi olmayan” göstergesi ile tanımlanan Yıldız Akçin, bu alanda komşuluk ilişkilerinin daha zayıf olduğunu gözlemlemiştir. Bu nedenle samimi olmama durumunu kopuk olmak olarak algılayan Yıldız, tasarımında ayrık nizam konutlar kullanmayı tercih etmiş ve beyaz rengin samimi olmayan alanlar temsil etmesi sebebiyle biriminde malzeme olarak beyaz mukavva kullanmıştır.

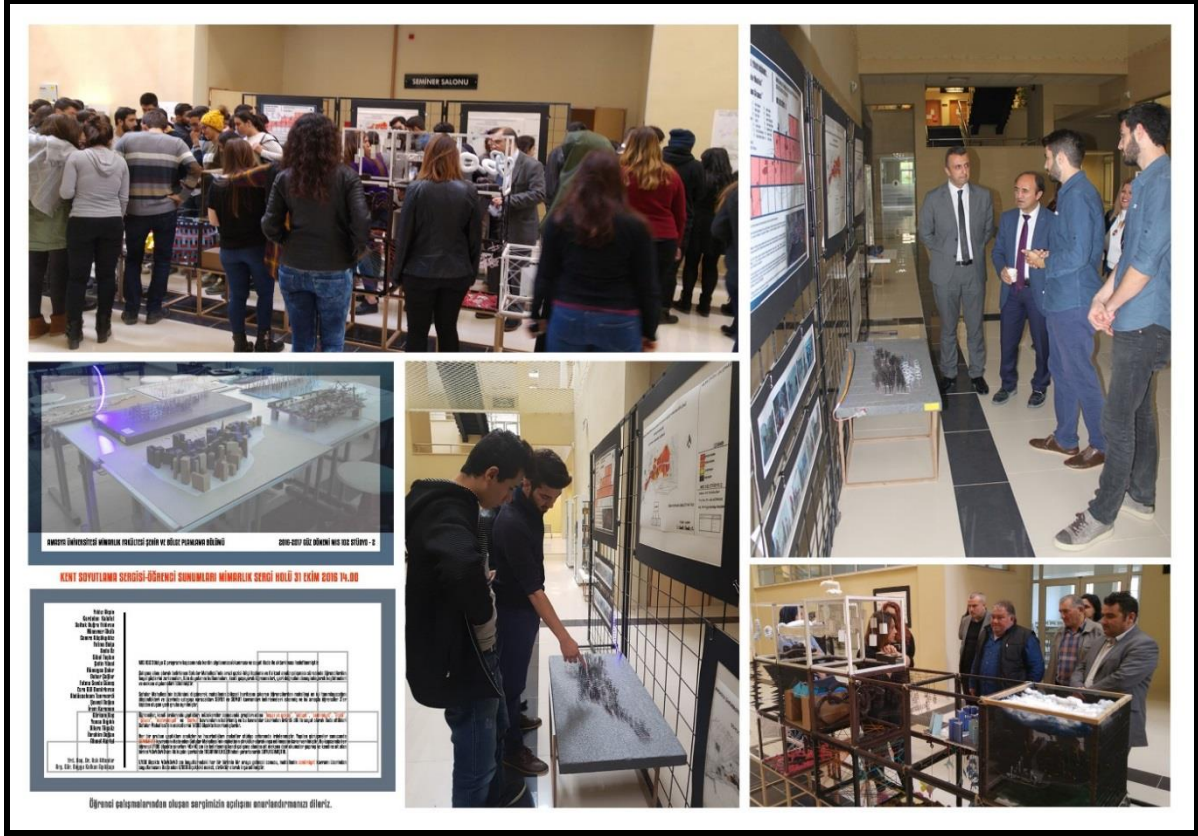

Şekil 7. Samimiyet kavramı ekseninde yapılan bireysel soyutlama çalışmaları (Açıkkapı, 2016).

Atölye çalışmalarında ilerledikçe öğrencilerin stüdyodaki tartışmalara daha fazla katıldığı, stüdyo saatleri dışında da hafta içi ve hafta sonu bir araya gelerek sınıf adına yapılacak ortak çalışmalar da gönüllü olarak sorumluluk aldıkları gözlenmiştir. Kent soyutlama çalışmasının son aşamasında ise öğrencilerin grup ve bireysel çalışmalarından oluşan ürünler 31.10.2016 ile 04.11.2016 tarihleri arasında AÜ Mimarlık Fakültesi Sergi Holünde sergilenmiştir. Sergi süresince öğrencilerin çalışmalarını özgüvenli bir şekilde sunabilme/aktarabilme becerisini geliştirmek için AÜ akademik ve idari personeline, Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü ve Tasarım Meslek Yüksek Okulu öğrencileri ve mahalle muhtarı ile sakinlerine öğrenciler tarafından sunumlar yapılmıştır. Öğrencilerin hem sınıfcı hemde sergi boyunca yaptıkları sunumlarda giderek daha fazla özgüven kazandıkları gözlemlenmiştir (Şekil 9; Şekil 10). Örneğin mahallenin fiziksel çevresinin analizi ve görsel ve işitsel araçlar kullanarak mahalleli ile yaptıkları ilk mülakatlara dair sunumlarının değerlendirilmesinde öğretim elemanları tarafından öğrencilerin % 9,5'inin çok iyi, %38,1'inin ise iyi ve %42,9'unun zayıf olarak değerlendirilirken, kentin algılanması ve mekana dair soyutlama eskizinin sunulmasında ise %9,5'inin çok iyi, % 42,9'unun iyi ve %23,8'inin zayıf olarak değerlendirildiği görülmektedir. Soyutlama maketinin sözlü olarak sunulmasında ise öğrencilerin %38,1'inin çok iyi, %14,3'ünün iyi ve %47,6'sının orta olarak değerlendirildiği belirlenmektedir. Bu verilere ek olarak öğrencilerin sergi boyunca farklı kesimlere yaptıkları sunumlardaki performanslarının giderek arttığı gözlenmiştir. Gözlemlenen tüm bu süreç içerisinde öğrencilerin aldıkları temel tasarım eğitimi zorunlu bir öğreti süreci olmaktan çıkarak, sonraki aşaması merak edilen, hangi sürprizler ile karşılaşacakları sorgulanan, keyif alınan her probleme kaygıyla değil yeni şeyler öğrenme ve deneyimleme şevki ile bakılan bir süreç haline gelmiştir.

Şekil 8. Strüktür inşaatı ve sonuç ürün ile ilgili görseller (Açikkapı, 2016).

Şekil 9. Sergi sırasında yapılan sunumlardan örnekler (Açıkkapı, 2016).

Şekil 10. Sergi sırasında yapılan sunumlardan örnekler (Açıkkapı, 2016).

Sonuç ve Tartışma

Temel Tasarım eğitiminde çoğunlukla Bauhaus Okulunun geliştirdiği Gestalt ilkelerinin kullanıldığı görülmüştür. Ancak mimarlık ve planlama disiplinlerinde verilen temel tasarım eğitiminde tamamıyla Gestalt kuramına bağlı kalınması kuramın fazla geometrik bir yapıya sahip olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. Gerek mimarlık gerekse planlama disiplinleri, sistematik düşünme ve hesaplama eylemlerini içermektedir. Bu nedenle mimarlık ve planlama disiplinlerinde verilen temel tasarım eğitiminde sadece Gestalt'ın kuramının öğrencilere verilmesi durumunda estetik kaygı ve yaratıcılık ön plana çıkarken, sorun çözmenin ve hesaplamanın ikincil önemde kaldığı görülmektedir (Sarioğlu Erdoğan, 2016, s.18). Bu eleştirileri aşmak ve çevrenin doğası üzerine konuların kavranabilmesi için algılama ve uzamsal davranışa ilişkin düzgüsel kuramlardan yararlanmanın tasarım eğitiminin kuramsal temelini geliştirmesinde oldukça yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu teoriler temel tasarım eğitiminin güçlü ve zayıf yanlarını değerlendirmeyi olanaklı kılmakta ve temel tasarım ilkelerini sosyal ve kültürel bir bağlam içine yerleştirmeyi mümkün kılmaktadır. Bu şekilde öğrencilere sadece form kaygısının ön plana çıktığı tasarım yaklaşımları yerine anlam, yer, yaşam biçimi, tarih ve kültür gibi verileri içeren tasarımlar yapabilmeleri için kavramsal şemalar, çizimler ve 3 boyutlu maketler üzerinden fikirlerini başkalarına aktarabilmelerinin yollarının gösterilebileceği düşünülmektedir (Lang, 1998, s. 7-9; Sarioğlu Erdoğan, 2016, s.18). Dolayısıyla bu makalede temel tasarım eğitimindeki soyut ve kavramsal düşünme biçimini, kentin temsil ettiği tarihi, kültürel, sosyo-ekonomik ve fiziksel bağlamından kopartmadan temel niteliklerine kadar indirgeyerek verecek bir ders planı geliştirilmiştir. Ortaya konulan ders planı kapsamında elde edinilen deneyimler gelecek çalışmaları ve ders planlarını şekillendirebilmesi ve diğer stüdyo yürütücüleri için yararlı olabilmesi açısından görünür kılınmaktadır.

Temel tasarım eğitiminin çoklu çıktıları olması nedeniyle bu çıktıları her zaman ve her koşulda maksimize etmek mümkün olmamaktadır. Temel tasarım stüdyolarında bilgi, direkt olarak verilmemekte eylemin kendi içinde verilen egzersizleri deneyimlerken edinilmektedir. Bu nedenle bu atölyede öğrenciye bilgiyi doğrudan vermek yerine öğrencinin verilen problemi yada egzersizi kendi kendine sorgulaması, gidip araştırması, bakması ve okuması sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu süreç pedagojik olarak hem öğretim üyesi hemde öğrenci için sancılı bir süreç olmaktadır. Çünkü bir öğretim üyesinin öğrencinin sorduğu sorulara direkt olarak cevap vermemesi, kendi etik değerleri ve disiplinler otoritesi bakımından oldukça zordur. Ancak orta öğretimden yeni gelen öğrencinin kafasındaki soruların cevabını bulma sorumluluğunu kazanabilmesi için bir o kadar da gereklidir (Saranlı, 1998, s. 38). Bu nedenle stüdyo eğitiminden elde edilen çıktılar öğrencilerin okumaya dayalı algılama, anlama, karar verebilme ve aktarma yeteneğine göre değişebilmektedir. Ancak bu makale kapsamında ortaya konulan eğitim planı ve alıştırmalar ile hedeflenen kazanımlar/öğrenim çıktıları;

- Verilen problemi yada egzersizi kendi kendine sorgulayabilmek,
- Gerçek dünya pratiği içinde etkin bir şekilde çalışabilmek,
- Nesnel çevre ile algılanan çevre arasında önemli farkları keşfetmek,
- Fiziksel çevrenin, aynı zamanda sosyal bir sistem olduğu ve herkesin bu fiziksel çevreye sosyal çevredeki rolüne göre tepki verdiğini anlamak,
- İnsan-mekan arasında kurulan ilişki ve/veya deneyim arttıkça bireyin farkındalıklarının ve tüm bu çevre ile ilgili keşfedilen etmenlerin çeşitliliğinin artacağını öğrenmek,
- Gözlem, anket, mülakat teknikleri ile bireylerin davranış, tutum ve eğilimlerinin keşfedilebileceğini deneyimlemek,
- Mekanı oluşturan sosyal ve yapısal ağların bir bütün oluşturduğunu algılamak,

- Çoğul okuma yöntemleri geliştirerek elde ettikleri tüm bu bulguları sentezleyerek tasarım yaklaşımları ortaya koymalarını sağlamak,
- Fikir alışverişi ve tasarım sürecini kapsayan bilişsel süreçteki kaygılar ile baş edebileceği ve haz aldıkça öğrenme sürecinin önündeki engellerin kalktığını kavratmak,
- Yetenek, bilgi, becerinin kişinin kendi çabasıyla geliştirilebileceğini göstermek, olarak özetlenebilir.

Bu makale kapsamında elde edilen en temel bulgu; öğrencilerin atölye çalışmasının başlangıcında yaptıkları alıştırmalarda mekanı daha çok yapısal referansların imgelerinden yola çıkarak okuduklarıdır. İlerleyen alıştırmalarda ise, öğrencilerin çoğul okuma yeteneğinin giderek geliştiği ve mekanı tarihsel, kültürel ve toplumsal referanslar ile okumaya başladıkları görülmektedir. İkinci temel bulgu ise, birbirini takip eden ve destekleyen alıştırmalar ile öğrencilerin kendilerine olan özgüvenlerinin arttığıdır. Yapılan alıştırmalar sonucunda öğrencilerin verilen sorunu ve gerçeği analiz edebilmek, kavramsal olarak parçalarına ayırmak, somut olandan soyut düzleme geçebilmek ve çözüm önerileri üretebilmek ve tekrar somuta dönerek kavramları çizim ve grafik anlatım teknikleri ile aktarabilmek ve üçüncü boyutta ifade edebilmek gibi becerileri geliştirdikleri söylemek mümkündür.

İlgili yazından da anlaşılacağı gibi, son otuz yıldır yapılmakta olan insan-mekan ilişkisine dair araştırmalar, tasarım eğitimi üzerindeki düşünceleri önemli ölçüde etkilemiştir. Gelecekte de tasarım mesleklerinin toplum içinde oynadıkları rolleri, korumayı hedefliyorsak bu tür araştırmaların sürdürülmesinin ve temel tasarım stüdyolarının gerçek dünya ile eşleştirilerek işleyişinin sağlanmasının gerekliliği açıkça ortadadır. Öğrenci aldığı temel eğitimi gerçek dünya ile test ettiğinde stüdyodaki çalışmalara daha fazla ilgi duymakta, çoklu okuma tekniklerini geliştirmekte ve öğrendiklerini bir sonraki deneyime özgüvenli bir şekilde yansıtma eğilimi göstermektedir. Eğitim sırasında öğrenciye sınındığını değil, yaptığı her çalışmanın stüdyoya katkı sağladığını kodlamak gerekmektedir. Bu şekilde stüdyo sancılı bir süreç olmaktan çıkmakta yapılan her eylemin öğretici bir sürecin parçası olduğu gerçeği kabullenilmektedir.

Kaynaklar

- Aydemir, Ş., Erkonak Aydemir, S., Şen Beyazlı, D., Ökten, N., Öksüz, A., M., Sancar, C., Özyaba, M., Aydın Türk, Y., (2004), *Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı*, Akademi Kitapevi, Trabzon.
- Behrens, R., R., (1998), “ Art, design and gestalt theory”, *Leonardo*, 31(4): 299-303. <http://www.jstor.org/stable/1576669>, Erişim Tarihi: 19.09.2016.
- Boucharenc, C. G. (2006). Research on Basic Design Education: An International Survey. *International Journal of Technology and Design Education*, 16:1–30.
- Birlik, M., Minsolmaz Yeler, G., Eyüpoğlu Erşen, A., Gündoğdu, M., (2015), “Sınırlar özgürleştirir mi? Bir mimarlık fakültesi temel tasarım atölyesi deneyimi”, 9. Uluslararası Sinan Sempozyumu, Trakya üniversitesi, 21-22 Nisan 2015 Edirne/Türkiye.
- CRP102 PLANNING STUDIO II, Course Objectives, https://catalog.metu.edu.tr/course.php?course_code=1210102, [Erişim Tarihi: 31 Ocak 2017]
- Çil, E., (2006), “Bir kent okuma aracı olarak mekan dizim analizinin kuramsal ve yöntemsel tartışması”, *Megaron YTÜ Mim Fak. E-Dergi*, 1(4): 218-233.
- Erkan, N., Ç., Yenen, Z., (2010), “Yerleşmelerde imaj analizi konusunda bir yöntem: Kastamonu örneği”, *Megaron*, 5(2):67-81.

- Günay, B., (2007), "Gestalt Theory and city planning education", METU JFA 1(24:1):93-113.
- Göregenli, M., (2010), Çevre Psikolojisi İnsan Mekan İlişkileri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Lang, J., (1998), "Öğrenciler için mimarlığa giriş: temel tasarım dersini yeniden düşünmek", Temel Tasarım/Temel Eğitim (Derleyenler: Teymur, N., Aytaç-Dural, T.) ÖDTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Lynch, K., (2010), Kent İmgesi, (Çeviren: Başaran, İ.), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Mennan, Z., (2009), "From Simple to Complex Configuration: Sustainability of Gestalt Principles of Visual Perception Within the Complexity Paradigm", METU JFA 2009/2 (26:2) 309-323.
- Mumford L., (2007), Tarih Boyunca Kent Kökenleri Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, C., Doğanbaş, M., Yancı, A., Yılmaz, F., Uçar, H., Ağaoğlu, F., Mecek, M., Çetintaş, Ö., (2007), Amasya Kültür Envanteri, Amasya Valiliği, Yayın No: 22, Amasya.
- Saranlı, T., (1998), "Başlangıçtan bu güne temel tasarım", METU JFA, 26(2):37-48.
- Sarioğlu Erdoğan, G., P., (2016), "Temel tasarım eğitimi: ders planı örneği", Planlama 2016, 26(1):7-19.
- Ülkeryıldız, E., Durmuş Aslan, Akış, T., (2009), Öğrenci zihin haritalarında kente ilişkin deneyimle değişen çevre algısı, *BAÜ FBE Dergisi*, 11 (1): 72-82.
- Tanman, M., B., (1993), Darülhadis Cami, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 8. Cilt, İSAM Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- Yılmaz, A., Akkuş, M., (1986), Amasya Tarihi, 1. Cilt, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, Ankara.

Ekler

Ek1. MIS102 STÜDYO 2 dersi haftalık ders planı (Devamı var)

2016-2017 BAHAR YARIYILI MIS 102 STÜDYO 2- HAFTALIK DERS PROGRAMI		
Hafta	SINIF İÇİ ÇALIŞMALAR	ÖDEV
I. Hafta	<p>Giriş Dersi</p> <ul style="list-style-type: none"> Öğrencilerin kendini tanıması Ders programının dağıtılması Stüdyo öğrenci temsilcisi seçimi <p>*****</p> <p>Anlatı: "Soyutlama" [Arş. Gör. Duygu KALKAN AÇIKKAPI] *****</p> <ul style="list-style-type: none"> Nesne Soyutlama eskiz çalışması 	<p>Ödev 1. Nesne Soyutlama eskiz/modelleme çalışması (Bireysel Çalışma)</p> <p>Ürün:</p> <ul style="list-style-type: none"> Objenin 1:1 ölçekli soyutlama modeli. Sınıfta sergilemek için gerekli fiziksel altlık. Süreç fotoğrafları, diyagramatik çizimleri ve bir sayfalık metin ile anlatımını içeren A3 boyutunda sunum paftası.
II. Hafta	<ul style="list-style-type: none"> Çalışmaların teslim alınması ve sunumların değerlendirilmesi (max. 6dk) <p>*****</p> <ul style="list-style-type: none"> Çalışma Alanının Gezilmesi Anketlerin dağıtılması ve zihin haritalarının çizilmesi [1] Çalışma gruplarının belirlenmesi <p>*****</p> <ul style="list-style-type: none"> Doku analizinin içeriğinin açıklanması <p>[Dr. Öğr. Üyesi Aslı ALTANLAR]</p>	<p>Ödev 2</p> <p>a) Analiz Paftaları (Grup Çalışması)</p> <ul style="list-style-type: none"> Arazi Kullanış Paftası Fotoğraf Paftası Doluluk-Boşluk Analizi Paftası Fonksiyon Analizi Paftası Kat Analizi Paftası Yapı durumu analizi <p>b) Görsel ve işitsel araçları kullanarak mahalle ve mahalle sakinlerine dair yaptıkları gözlemleri sunmaları</p>
III. Hafta	<ul style="list-style-type: none"> Anketlerin dağıtılması ve zihin haritalarının çizilmesi [2] <p>*****</p> <ul style="list-style-type: none"> Çalışmaların sunulması ve değerlendirilmesi <p>*****</p> <ul style="list-style-type: none"> Grupların çalışma alanının bütünü düşünerek soyut ve somut kavramları üretilmesi Uygulama sorusunun dağıtılması 	<p>Ödev 3. Kentin Algılanması ve mekana dair soyutlama eskiz/ modelleme işliği</p> <p>Uygulama sorusunun çözümüne dair mahallede gözlemler yapılması, çözüm yöntemin geliştirilmesi ve bu aşamaların sunumunun hazırlanması</p> <ul style="list-style-type: none"> Mahalleyi en iyi ifade ettiklerini düşündükleri soyut ve/veya somut kavramları tartışarak belirlemeleri Belirlenen kavram üzerinden uygulama sorusunun çözümü için gerekli olan aşamaların belirlenmesi, <ul style="list-style-type: none"> Problemin çözümüne dair verilerin toplanması, Yönteme dair ortaya konulan yeni ve yaratıcı fikirlerin tartışılması,
IV. Hafta	<p>Kentin Algılanması ve mekana dair soyutlama eskiz/ modelleme atölyesi</p> <ul style="list-style-type: none"> Çalışmaların değerlendirilmesi Çalışma alanını için üretilen kavrama ve yöntemlere dair eskiz çalışması 	<p>Ödev 4. Kentin Algılanması ve mekana dair soyutlama eskiz çalışmasının teslimi [Grup Çalışması]</p>
V. Hafta	<ul style="list-style-type: none"> Çalışmaların değerlendirilmesi <p>*****</p> <p>Anlatı: "Gestalt Kuramı Prensipleri" [Arş. Gör. Duygu KALKAN AÇIKKAPI] *****</p> <ul style="list-style-type: none"> Üretilen kavramın birim, modül ve örüntü diliyle 3 boyutlu modellemesinin nasıl yapılacağı tartışılması 	<p>I. Ara Teslim [Grup Çalışması] Çalışma Alanının Soyutlama Maketinin teslimi Modellemenin tasarı sürecinin görsel ve işitsel araçlar yardımıyla sunulması</p>
VI. Hafta	<ul style="list-style-type: none"> I. ARA TESLİM JÜRİSİ Başarılı olan strüktürün seçilmesi Bireysel çalışma alanlarının belirlenmesi 	<p>Ödev 4. Bireysel çalışma alanına dair eskiz çalışması ve sunumu</p> <ul style="list-style-type: none"> Belirlenen kavram üzerinden kendine ait verilen alana dair inceleme yaparak veri toplaması Tasarı aşamalarını ve gerekli malzemeleri belirlemesi
VI. Hafta	<ul style="list-style-type: none"> Ödevlerin sunulması ve değerlendirilmesi Maket üzerinden ortak kabullerin belirlenmesi Strüktür inşaatı için malzemenin belirlenmesi 	<p>II. Ara Teslim [Bireysel Çalışma] Bireysel çalışma alanının özgün plastik ifadesiyle soyutlanması ve süreç fotoğrafları ve diyagramatik çizimleri içeren görsel ve işitsel araçlar yardımıyla hazırlanan sunumu</p>

Ek1. MIS102 STÜDYO 2 dersi haftalık ders planı (Devamı)

2016-2017 BAHAR YARIYILI MIS 102 STÜDYO 2- HAFTALIK DERS PROGRAMI		
Hafta	SINIF İÇİ ÇALIŞMALAR	ÖDEV
VII. Hafta	▪ II. ARA TESLİM JÜRİSİ Strüktür inşaatı ve sergi hazırlıklarının tamamlanması	Ödev 5. Lynch, K., (2010), Kent imgesi,(Çeviren; Başaran, İ.,) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul- ilgili yazının üçüncü bölümün (syf: 51-97) okunması ve özetinin çıkarılması
VIII. Hafta	Anlatı: “ İmaj Analizi ” [Dr. Öğr. Üyesi Aslı ALTANLAR] ***** ▪ Uygulama sorusunun dağıtılması ▪ Sergi Açılışı	Ödev 6. Amasya İli Tarihi Kent Merkezinde belirlenen sınırlar çerçevesinde yapılan imaj analizinin süreç fotoğraflar ve diyagramatik çizimleri içeren eskiz çalışması
IX. Hafta	▪ Ödevlerin sunulması ve değerlendirilmesi ***** <i>Anlatı I: Kamusal/ Özel Alan Ayrımı</i> [Arş. Gör. Duygu KALKAN AÇIKKAPI]	III. Ara Teslim [Grup Çalışması] Amasya İli Tarihi Kent Merkezinde belirlenen sınırlar çerçevesinde yapılan imaj analizi
X. Hafta	▪ III. ARA TESLİM JÜRİSİ ▪ Final Projesinin Açıklanması “ Pirlar Parkı Kentsel Tasarım Projesi”	Ödev 7. ▪ Kentsel Tasarım Projesi için çalışma alanının gezilmesi ▪ Arazi etüdü // survey // çevre analizi paftasının hazırlanması [1/1000] ▪ Senaryonun belirlenmesi ve belirlenen senaryo doğrultusunda ihtiyaç programının belirlenmesi
XI. Hafta	▪ Final Projesi Kitiği	Ödev 8. Fikir Diyagramı // Fonksiyon Şeması //Leke Paftası
XII. Hafta	▪ Final Projesi Kitiği	Ödev 9. Pirlar Parkı Kentsel Tasarım Projesinin Geliştirilmesi [1/500 ölçek]
XIII. Hafta	▪ Final Projesi Kitiği	Ödev 10. Pirlar Parkı Kentsel Tasarım Projesinin Geliştirilmesi [1/500 ölçek]
XIV. Hafta	▪ Final Projesi Kitiği	Ödev 11. Pirlar Parkı Kentsel Tasarım Projesi // Silüetler// Kesitler [1/500 ölçek]
XV. Hafta	▪ Final Projesi Kitiği	Final Teslimi: Pirlar Parkı Kentsel Tasarım Projesi İstenenler: Kentsel Tasarım Projesi// Silüetler// Kesitler//Maket [1/500 ölçek]

Teşekkür

Bu makalede eğitim planı kapsamında stüdyo çalışmalarının videolarının ve fotoğraflarının çekimlerini yapılmasına destek vermesi, öğrencilere kritik vererek gelişimlerine katkıda bulunması, sergi ile makalenin görsellerinin hazırlanmasındaki özverili ve titiz çalışmalarından dolayı öncelikle Arş. Gör. Duygu KALKAN AÇIKKAPI'ya teşekkür ederim. İkinci olarak sergi hazırlıkları öncesinde ve sırasında atölyemize verdiği katkılardan dolayı Arş. Gör. Ayşegül SONDAŞ'a teşekkür ederim. Son olarak bu yazıda çalışmalarına yer verdiğim öğrencilerime çalışmaya sundukları katkıdan dolayı teşekkür ederim.